

Opgave 2 Donuteconomie

De afgelopen eeuw was het economisch denken vooral gericht op groei. De groei van het bruto nationaal product (bnp) gold als belangrijkste maatstaf voor een gezonde economie en politici beloofden hun kiezers via economische groei meer welvaart voor iedereen. De vooronderstelling daarbij was dat de vrije markt zou leiden tot het goede leven. Volgens Karl Marx staat de vrije markt op gespannen voet met het goede leven.

- 2p 10 Leg met de rol van het kapitaal uit dat volgens Marx de vrije markt:
- gericht is op economische groei, en
 - die groei op gespannen voet staat met het goede leven.

Kate Raworth is een bekende en veelbesproken econoom. Volgens haar leidt het model van economische groei tot grote problemen: de groeiende welvaart komt maar toe aan een klein deel van de wereldbevolking en ongelimiteerde groei put de aarde uit. Zij introduceert als alternatief het donutmodel:

tekst 2

Het doel voor de 21e eeuw moet zijn om binnen de grenzen van de planeet te voorzien in de behoeften van iedereen. En dat lijkt een beetje op een donut.

Niemand mag zonder bestaansmiddelen in dat gat in het midden van de donut belanden. Het mag niemand ontbreken aan [de basisvoorzieningen] eten, zorg, onderwijs, huisvesting, politieke inspraak en inkomen. Maar we mogen ook niet doorschieten tot voorbij de buitenste korst en klimaatcrisis, oceaanzuuriging en verlies aan biodiversiteit veroorzaken.

bron: *brainwash.nl*, *Waarom de economie niet alleen om groei draait*, 2018

Martha Nussbaum heeft kritiek op het bnp als criterium voor het goede leven en stelt als alternatief de *capabilities approach* voor. Van de andere kant is vanuit de dimensies van het goede leven ook kritiek mogelijk op deze *capabilities approach*.

3p 11 Geef Nussbaums kritiek weer op het bnp als criterium voor het goede leven.

Geef vervolgens met tekst 2 een overeenkomst tussen Nussbaums *capabilities approach* en Raworths donutmodel.

Geef tot slot vanuit Raworths donutmodel met de dimensie natuur een kritiekpunt op Nussbaums *capabilities approach*.

Raworth benadrukt dat de economie 'regeneratief van opzet' moet zijn om binnen de grenzen van de planeet te blijven.

tekst 3

Die economie moet ook niet destructief, maar regeneratief van opzet zijn. Een economie die in samenspel werkt met de cycli van de levende aarde, die op zonne-energie draait en weet dat afval uit het ene proces voedsel is voor een ander proces.

bron: brainwash.nl, Waarom de economie niet alleen om groei draait, 2018

Bruno Latour heeft kritiek op het subject-objectschema. Deze kritiek is volgens hem van toepassing op de huidige verhouding van de mens tot de natuur. Hoewel Raworth met haar regeneratieve economie deels tegemoetkomt aan de kritiek van Latour, blijft die kritiek nog steeds mogelijk.

1p 12 Beargumenteer dat Latours kritiek op het subject-objectschema ook gebruikt kan worden als kritiek op Raworths regeneratieve economie.

Martin Heidegger maakt ten aanzien van de natuur een onderscheid tussen de natuur als bestelbaar bestand en de natuur als *physis*.

2p 13 Geef weer wat dit onderscheid inhoudt.

Beargumenteer vervolgens met dit onderscheid of Raworths regeneratieve economie volgens jou een duurzame relatie tussen mens en natuur kan opleveren.

Volgens Raworth werd in de economische wetenschap van de twintigste eeuw de mens geportretteerd als 'homo economicus': een op zichzelf gericht, berekenend, concurrerend en onverzadigbaar wezen. Dit mensbeeld vormt de basis voor het economische model gericht op groei. Raworth stelt dat een nieuw verhaal nodig is, gebaseerd op een nieuw mensbeeld. Een van de onderdelen van dat verhaal is een nieuwe kijk op wat de maatschappij is:

tekst 4

Ongeacht of het nu gebeurt door middel van lokale sportverenigingen of internationale festivals, feit is dat we normen, regels en relaties creëren die ons in staat stellen om met elkaar samen te werken en op elkaar te bouwen. Deze connecties zorgen voor sociale cohesie en voorzien in fundamentele menselijke behoeften als participatie, ontspanning, bescherming en het gevoel ergens bij te horen. [...]

Het is duidelijk dat de levendigheid van een economie afhankelijk is van het vertrouwen, de normen en de wederkerigheid die binnen een maatschappij worden gekoesterd.

bron: Kate Raworth, Donuteconomie, 2017

Het mensbeeld van de homo economicus kan in verband gebracht worden met een atomaire vrijheidsopvatting.

Georg Hegel bekritiseert deze vrijheidsopvatting met een analyse van de burgerlijke maatschappij als specifieke sfeer van de zedelijkheid.

3p 14 Leg met tekst 4 Hegels opvatting uit dat vrijheid niet verwerkelijkt kan worden zonder de burgerlijke maatschappij.

Geef vervolgens weer wat Hegels begrip van *Anerkennung* inhoudt.

Beargumenteer tot slot of een mensbeeld gebaseerd op Hegels begrip van *Anerkennung* volgens jou leidt tot een ander economisch model dan het model gericht op groei dat is gebaseerd op het mensbeeld van de homo economicus.

Raworth vindt dat de sociale kant van mensen actief gestimuleerd moet worden. Ze pleit voor het gebruik van *nudges*, kleine prikkels om mensen in de richting van gewenst gedrag te duwen. Ze geeft het voorbeeld van het stimuleren van milieubewust gedrag door borden bij het tankstation die oproepen tot het controleren van de bandenspanning. Op het ene bord stond dat de juiste bandenspanning leidt tot kostenbesparing, op het andere stond dat dit beter is voor het milieu. De eerste oproep leidde niet tot gedragsverandering, de tweede wel.

Raworth trekt uit dit soort voorbeelden de conclusie dat we mensen niet moeten aanspreken op hun rationele eigenbelang, maar op hun intrinsieke motivatie voor een algemeen belang.

Foucaults opvatting van macht is gebaseerd op de wijze waarop moderne instituties macht uitoefenen.

2p 15 Geef met Foucaults opvatting van macht:

- een argument **voor** Raworths opvatting dat intrinsieke motivatie voor een algemeen belang actief gestimuleerd moet worden, en
- een argument **tegen** Raworths opvatting dat intrinsieke motivatie voor een algemeen belang actief gestimuleerd moet worden.